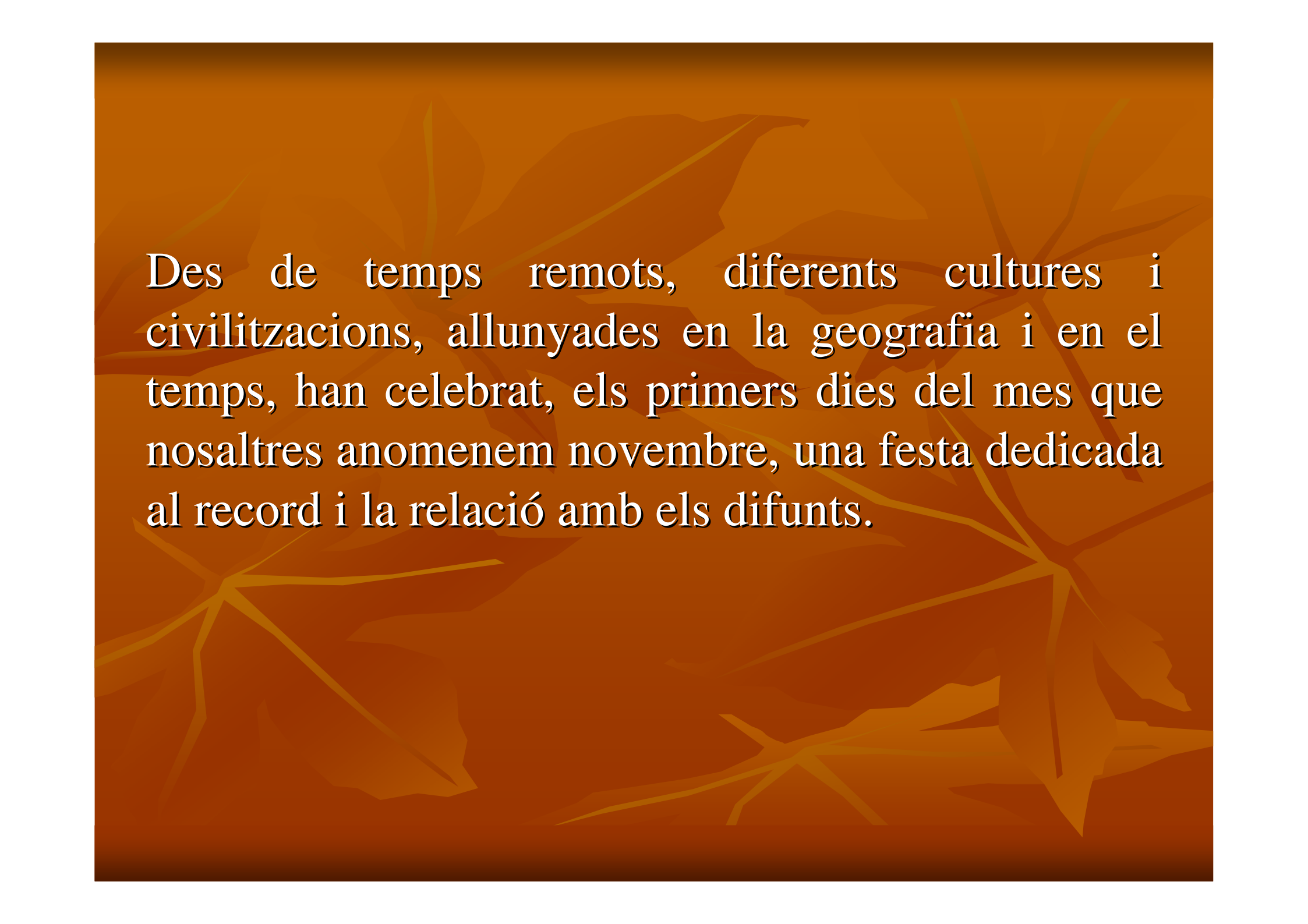

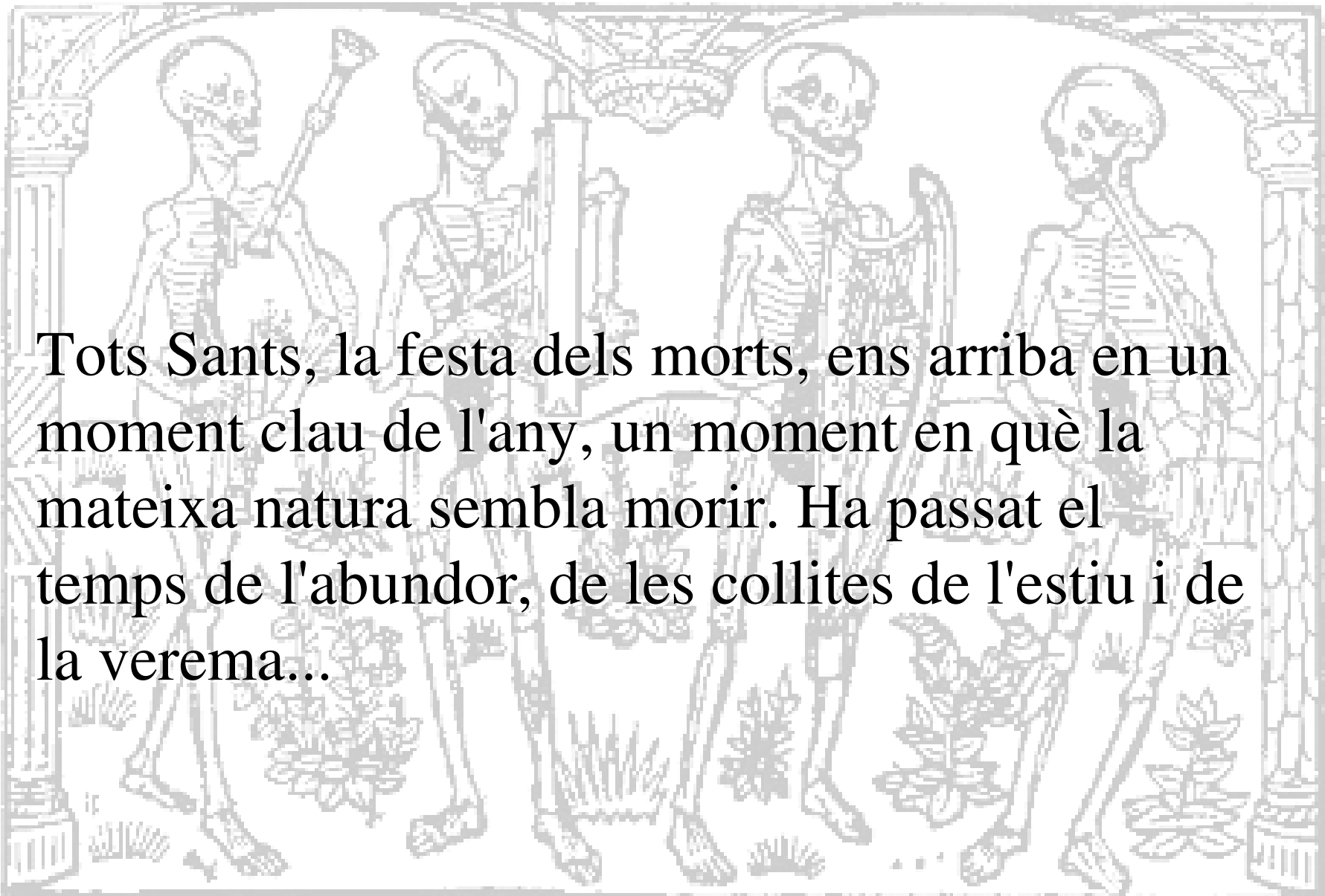
Castanyes o Carabasses?

The background of the slide is a solid dark brown color. Overlaid on this background are several faint, stylized illustrations of autumn leaves in various shades of brown and tan. The leaves are scattered across the page, with some showing detailed vein patterns. The overall aesthetic is warm and seasonal.

Des de temps remots, diferents cultures i civilitzacions, allunyades en la geografia i en el temps, han celebrat, els primers dies del mes que nosaltres anomenem novembre, una festa dedicada al record i la relació amb els difunts.

Les raons d'aquesta coincidència són inherents a la mateixa dinàmica de la majoria de festes del calendari tradicional: el seguiment del cicle natural, el curs vital de la natura i els períodes estacionals de fred/calor, llum/fosc, ...

Tots Sants, la festa dels morts, ens arriba en un moment clau de l'any, un moment en què la mateixa natura sembla morir. Ha passat el temps de l'abundor, de les collites de l'estiu i de la verema...

Les fulles de molts arbres cauen i la terra sembla esmorteïda. És el temps de la sembra; els camps, però, restaran erms fins que amb la primavera retorni la vida.

Comença el temps fred i les nits són més llargues. Tot plegat, la idea de la mort es fa present en un període concret que, dels celtes als egipcis, dels romans fins a nosaltres mateixos, ha estat celebrat com el temps dels difunts.

Sembla que la nostra festa deriva, en concret, de la festa celta dels morts, anomenada **Samain** o **Samhain** en els llenguatges gaèlics.

A map of Europe with the Celtic regions highlighted in green and yellow. The highlighted areas include the British Isles, France, Ireland, the Iberian Peninsula, and parts of Central Europe. The rest of Europe is shown in grey.

El culte als difunts era una part molt important de la religió dels antics celtes, fet encara avui constatable en la riquesa i la varietat de les tradicions folklòriques relacionades amb els morts que conserven els pobles d'arrel cèltica.

Per als celtes, l'any estava dividit en dos períodes:

el temps clar

i el temps fosc.

Els dies del **Samain** obrien el període d'obscuritat.

Eren considerats uns
"temps fora del
temps", entre les
dues meitats de l'any,

i les terres de l'altre
món estaven obertes i
entraven en contacte
amb el món dels
humans.

The background of the slide is a solid dark brown color with a pattern of lighter brown, semi-transparent autumn leaves scattered across it. The leaves vary in size and orientation, creating a textured, seasonal feel.

Malgrat la seva cristianització, la festa de Tots Sants ha conservat en el seu costumari tota una sèrie d'elements que corresponen a creences anteriors a aquesta religió.

Era creença comuna que la nit de Tots Sants les ànimes dels avantpassats retornaven a les cases i els llocs on havien viscut. Fins i tot es precisava l'hora:

a partir de les dues de la tarda
de la diada de Tots Sants
fins a l'endemà a la mateixa hora.

Aquesta idea del retorn dels avantpassats no anava sempre lligada als temors que inspira la mort i els esperits en la nostra cultura.

En les antigues cultures, els difunts, i els avantpassats, eren considerats com a protectors de la casa, com una mena de petites divinitats familiars en qui confiar.

Aquesta idea dels morts-protectors es conserva encara en moltes de les tradicions que han arribat fins a nosaltres.

Posar aquella nit un plat més a taula .

Mirar de no moure massa coses pels racons, convençuts que eren els llocs de la casa on es quedaven les animetes.

Obrir les portes perquè passin les ànimes.

Deixar un lloc buit per als familiars difunts .

Hi ha força costums relacionats amb el foc i les ànimes:

posar un llum a la porta
de la casa per guiar-les

encendre el foc de la
llar perquè s'escalfin,

encendre espelmes o llums d'oli -a les habitacions o
a la cuina- en record dels difunts...

Altres creences afecten directament als infants. Així, en fer la castanyada, es deia als nens que no es mengessin totes les castanyes

perquè si no en deixaven a la nit alguna per a les ànimes, aquestes anirien a la nit a estirar-los pels peus mentre dormissin.

Un dels costums més característics de la diada de Tots Sants és la castanyada.

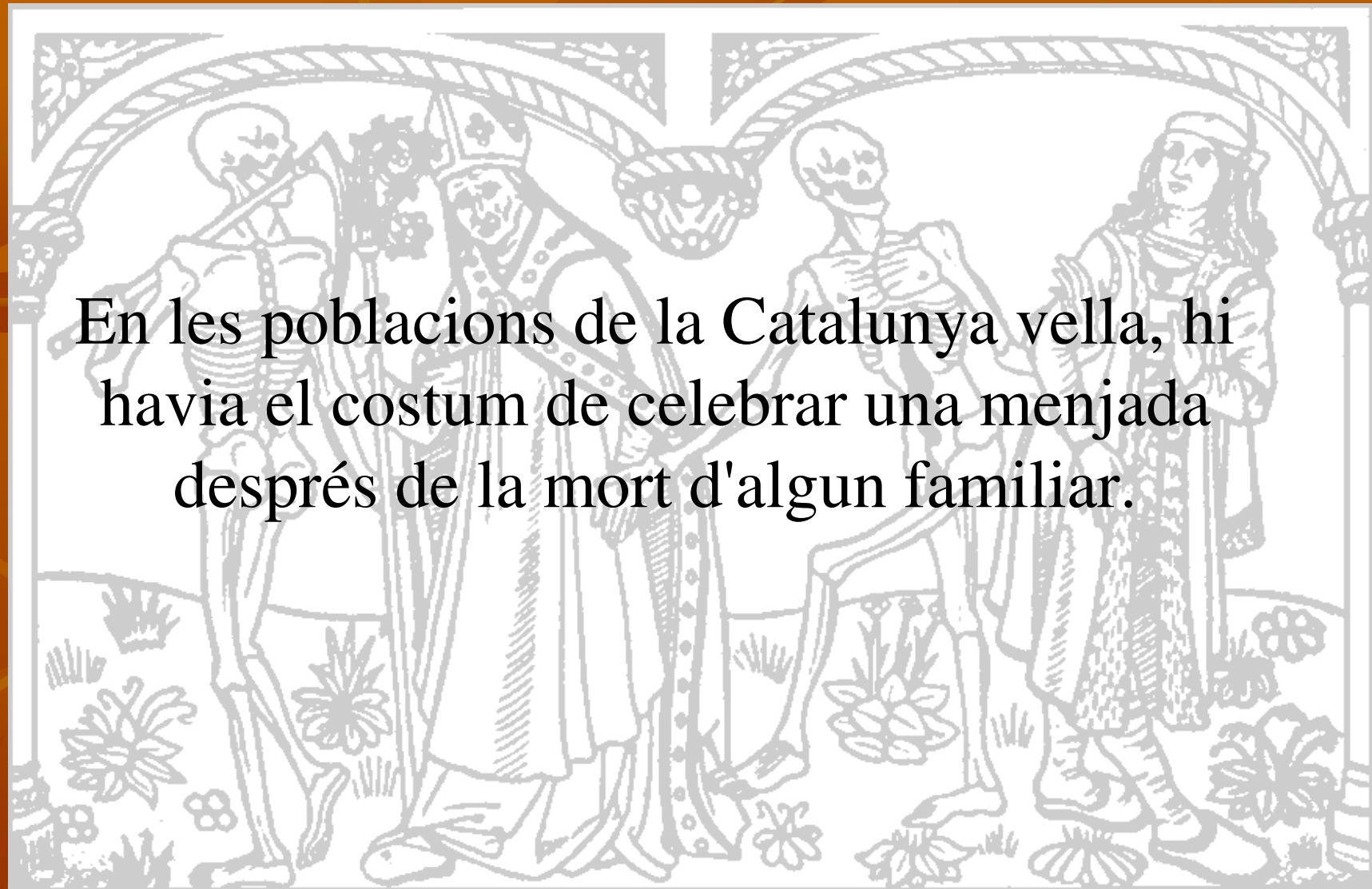
Fins fa uns anys, la castanyera era un personatge típic que es podia trobar pels carrers dels nostres pobles des dels volts de Tots Sants fins ben aprop de Nadal.

Les castanyes es venien torrades, ben calentes i embolicades en paper.

L'origen dels panellets com a menjar de la diada de Tots Sants és poc clar.

Poden ser un record d'antics àpats funeraris: en alguns indrets la gent portava els panellets a l'església en cistells i se'ls menjava dins del mateix temple en comunitat.

En les poblacions de la Catalunya vella, hi havia el costum de celebrar una menjada després de la mort d'algun familiar.

Un altre costum, comú a molts pobles d'Europa, és el de fer ofrenes rituals a l'església o davant la sepultura.

Una de les ofrenes més repetides és la de menjars, especialment de pa.

Aquests menjars devien servir simbòlicament a l'ànima del difunt en el seu viatge al més enllà.

Una de les ofrenes més característiques és la de menjars, especialment de pa.

Aquests menjars devien servir simbòlicament a l'ànima del difunt en el seu viatge al més enllà.

Aquestes pràctiques, d'origen molt anterior al cristianisme, han perviscut fins a temps recents.

Hi havia un tipus especial de panets d'ofrena que es destinava als difunts.

Pot ser que els nostres panellets tinguin els seus orígens en aquests costums funeraris avui perduts.

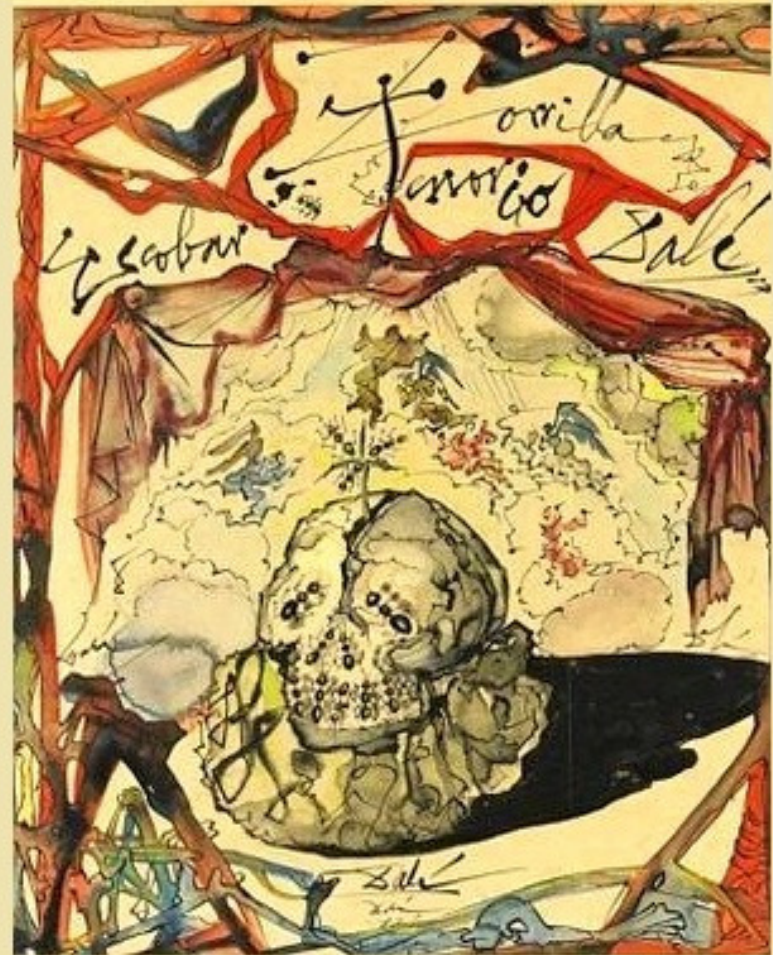
A la segona meitat del segle XIX, les pastisseries i les societats organitzen les rifes de panellets.

Per donar més atractiu al sorteig i atreure el públic, es rifaven lots i ramellets amb dolços, licors i figures.

Tots Sants i teatre

La festa de Tots Sants ha comptat amb una rica tradició teatral. Arreu de Catalunya, teatres i grups d'afeccionats han representat en aquestes dates el *Don Juan Tenorio* de José Zorrilla pel caire fantàstic i pel paper protagonista dels difunts en el desenllaç de l'argument.

El ball de la mort

Fou una representació de teatre medieval força estesa arreu d'Europa. Antigament s'havia representat o a les seves portes.

Més endavant devia passar al carrer i era representat en ocasions solemnes, no necessàriament per Tots Sants.

La mort anava a cercar el rei, el bisbe, l'usurer, la jove, el pagès vell i la malalta, que l'accepten o la refusen, però acaben inevitablement emportats per ella.

El ball de la mort es representava per les places del nucli antic de la ciutat en el transcurs d'una processó d'ànimes, que s'inspirava en la colla de fantasmes

Amb la cristianització progressiva de l'imperi romà i després de la seva caiguda, l'Església va decidir cristianitzar l'antiga festivitat pagana de culte a la mort fent-la coincidir amb la festivitat de Tots Sants.

De la mateixa manera, a Gran Bretanya i Irlanda la festa va passar a convertir-se en el “All Hallow’s Eve”, que significa “vespre de tots els morts”, i que amb el pas dels anys derivarà cap al mot Halloween.

La festa de Halloween, especialment celebrada a Irlanda i Escòcia, dues de les nacions celtes d'Europa, va exportar-se als Estats Units al llarg del segle XIX i XX, a causa de l'emigració massiva d'irlandesos i d'escocesos, cap al nou continent americà.

Els irlandesos van exportar també la tradició de buidar carbasses i fer-hi uns talls representant un rostre terrorífic, la “Jack o’lantern”, que es col·locava a l’entrada de les llars per espantar i fer fugir els esperits malignes de la casa o nucli familiar

-una mostra més del substrat cultural celta que l'Església no va poder eliminar i va readaptar en el seu benefici-.

La figura de la “Jack O’lantern” es va popularitzar als Estats Units, i des d’allà al món sencer mitjançant la difusió de sèries i pel·lícules fetes a Hollywood. La seva difusió ha estat enorme també a Catalunya, generant cert rebuig vers una festivitat que també és pròpia, però elaborada en un llenguatge i canal d’expressió diferent.

The background of the slide features a dark, textured surface with several large, stylized autumn leaves in shades of orange and brown. The leaves are scattered across the frame, with some overlapping each other. The overall aesthetic is warm and seasonal.

En definitiva, el debat de carbasses o castanyes no té massa sentit. Totes dues són expressions culturals de la mateixa festivitat cèltica del “Samhain”, i per tant, una mostra antropològica sorprenent de sincretisme, gràcies a la consolidació d’una tradició de substrat pagà que ha sabut reinventar-se mantenint viva l’essència del culte a la mort i del tancament del cicle agrícola.

- <http://www.carrutxa.cat/festes/tardor/totsants/>
- <http://blogs.sapiens.cat>
- <http://es.wikipedia.org>
- Montse López <http://www.iescanpuig.com/>